Ezek a kisebb hiányok azonban a mü értékét nem érintik s ezért a hasznos kézikönyvecskét annyival is inkább ajánljuk tagtársaink figyelmébe, mert az „Erdészeti Lapok" tárgymutatójának az „Erdészeti Rendeletek"-et tárgyaló része a legjobb esetben is csak az 1907. évben jelenhetik meg. A müvecske Jörges Ágost özv. és fia könyvkereskedésében kapható Selmeczbányán. Ára 1 korona.

—*y*.

KÜLÖNFÉLÉK.

A kései tölgy a budapesti egyetemi növénykertben. Nagy elfoglaltságomnál fogva csak most jutottam hozzá, hogy Földes János erdőmester ur érdekes czikkét (Erd. Lapok XLIII. k. 998. l.) az ezüstlevelü hársról átolvassam.

Az érdekes czikk nagy szakavatottsággal és a honi fás növényzet iránt való lelkes szeretettel van megirva, amit teljes elismeréssel hangsulyozok, mert hiszen hazánkban nem sokan vagyunk, akik a természet legszebbjeiért lelkesedünk és azokat behatóan megismerni törekszünk. Földes ur értékes czikkének befejezéseként a VI. pont alatt (1012. lap) a kései tölgyről is megemlékezik, mint hazánk jellemző és értékes növényéről. Egyben azonban a botanikusok ellen fordulva a budapesti egyetemi növénykertnek küldött kései tölgyekről következőleg nyilatkozik: „Nemrég meglátogattam a növénykertet és ott természetesen tölgyeimet kerestem. Azokat azonban vagy czimlet hiján, vagy tán mert nincsenek meg, vagy nem lettek nyilvántartva, nem találtuk sehol. Van ott sok exotikus növényfaj, pompáznak mindenütt. Kár, hogy épen specziális tölgyünket, melyre legbüszkébbek lehetnénk, nem tüntetik ki jobban." Minthogy ennek a hibáztatott növénykertnek jelenleg én vagyok az igazgatója, méltóztatnék megengedni t. Szerkesztő ur, hogy néhány szóval reflektáljak Földes ur megjegyzésére.

Tudtommal ezelőtt körülbelül 10—12 évvel volt szives Földes ur a kései tölgy magját az egyetemi növénykertnek megküldeni, amit ezuttal is köszönettel emlitek fel és amit épen az erdész uraknak szoktunk követésre méltó példa gyanánt emliteni. A

magvakból kelt csemeték egyrésze még annak idején a tölgyek csoportjába lett elültetve, minthogy pedig az a terület a növénykertből kihasittatott, a területtel együtt a már fejlettebb csemeték is áldozatul estek. A külön tenyésztett csemeték azonban megőriztettek és ezek közül egyik nagyon szép fejlődésü példány disze és ha ugy tetszik, büszkesége a kertnek. Ez az egy azonban a gyógyitó növények csoportjába került az egyik kertész tévedéséből a kocsányos tölgy helyett, és ez alatt a név alatt található fel, de gondoskodtam már is a figyelmeztetés folytán, hogy a megfelelő névjelző kerüljön elébe, aminthogy ilynemü jóakaratu figyelmeztetést mindig köszönettel fogadok. És Földes urnak, de Bernatsky urnak is készséggel mutatta volna meg ezt a fát akár a növénykert intézője, akár én magam is. Hogy pedig a fentebb emlitett tévedés bekövetkezhetett, azt Földes ur legjobban fogja tudni megitélni, ha figyelmére méltatja azt, hogy a növénykertben közel tizezer növényfajjal van dolgunk, holott a kertészszemélyzet nem állandó és igy teljesen be sem gyakorolt. A többi kései tölgycsemete pedig most esik áldozatául a növénykertben beállott nagy változásnak; tudvalevőleg a növénykertnek háromnegyed része lesz az orvosi intézetek számára felhasználva. Egyrésze épen a faiskola, melyben ezek a csemeték voltak, máris elvétetett a növénykerttől; a csemeték, illetőleg már fák nagy fejlettségük miatt már nem voltak átültethetők.

Az egyetemi növénykertben igaz, sok exotikus növényfajt tenyésztünk, ami szükséges is, de emellett a hazai növényeket, különösen a speczialitásokat nem hanyagoljuk el, tanu erre maga a növénykert is, melyben a most megujitott havasi csoport sok ilyen honi növényt foglal magában, de tanuk erre azok a szakbeli botanikusok, pl. Simonkai, Filarszky, Degen, Thaisz és a műkedvelő botanikusok, pl. Lindner, akik sok növényt vagy magvat küldtek a növénykertnek és küldeményeik nagy része kifejlődve ma is jól tenyészik. Igaz, hogy a beküldött növények közül sok el is pusztul, amin nem lehet csodálkozni annak, aki ismeri a mostani növénykert futóhomok talaját és aki tudja, hogy a leggondosabb ápolással sem lehet sokszor ellensulyozni a főváros rossz levegőjének és sokszor párát nélkülöző forró és kormos légkörének a hatását. Több pénzzel és több munkaerővel az

ilyen pusztulásokat csökkenteni lehetne, de ezeknek a megszerzése nálunk nem könnyü feladat.

Annak bizonyitékául, hogy mennyire megbecsüljük a honi „specziálitásokat" illetőleg az endemikus és jellemző magyar honi növényfajokat, azt a tervemet is felemlithetem, mely szerint az ujonnan alakitandó növénykertben a „flora hungarica" külön csoportját szándékozom megalakitani, amihez már gyüjtjük is a növényeket, ebben a csoportban fog helyet foglalni a most elrejtett kései tölgy is, ha ugyan még el lesz szállitható vagy ha továbbra is birni fogjuk Földes ur szives jóindulatát, az ő ujabb küldeményéből, melyet mindég köszönettel fogadok. És hogy a felhozottaknak a tények is megfelelnek, sziveskedjék Földes ur a növénykertet ujból szerencséltetni látogatásával és ekkor az intéző vagy az én kalauzolásom mellett az exotikus növények mellett a honiak nagy számáról is tudomást fog szerezni.

Mágócsy Dietz Sándor.

A kis téli araszoló lepke (Cheimatobia brumata L.) kárositása és az ellene való védekezés. Ez a lepkefaj az 1901. évben oly mérvben szállta meg a perjámosi erdő vágható koru kocsános tölgy állományait, hogy május vége felé a fák teljesen megvoltak fosztva lombjuktól és az erdő téli képet mutatott.

A megszállás előbb csak is a tölgyfán mutatkozott s ez már május felében kopaszra volt lerágva, az előbb kizöldült juhar bántatlanul maradt s csak később a szillel egyidejüleg szállta meg a hernyó, de akkor a mogyoró és a fagyal-bokrot sem kimélte meg. Azt hiszem azonban, hogy ezeket csak táplálék hiányában kereste fel. A cser bántatlanul maradt, lehet, hogy késői kizöldülése mentette meg a bajtól. Ugyancsak bántatlanul maradt az erdőben fekvő gyümölcsösöm is.

A lepke életmódjára vonatkozólag álljanak a következő adatok.

A lepke az araszolók (geometrinae) családjába tartozik. A him lepke szárnyterjedelme 25—30 mm., mellső szárnya vörösesszürke, többé-kevésbbé tisztán kivehető hullámos sávokkal, a hátsó szárny alapszine halovány-szürke, sávozatlan. A potroh szürkésbarna, hátán 3 sávval; a potroh-gyürük finoman, feketén pontozottak.

A nőstény szürkés-barna, csonka szárnyu. A hernyó eleinte szürkés, később olyan zöldszinü, amilyen a lomb, amelyen élősködik. Feje zöld. A zöld alapszinen hosszanti világosabb, sárgásabb sávok vehetők ki. A hernyó 15—18 mm. hosszu.

A lepke késő őszszel, a lombhulláskor jelenik meg. A nőstény a törzsön felfelé mászik és az alkonyatkor rajzani kezdő himektől megtermékenyittetik. Mákszem nagyságu petéit a levél és virágrügyek pikkelyei alá rakja, ahol áttelelnek.

A hernyó kora tavaszszal, április elején, lombfakadás idején kel ki és akkor kezdődik kárositása. Előbb a rügyeket rágja le s azután a fiatal leveleket támadja meg, miközben a rágás helyeit finom fonalakkal, pókhálószerüen behálózza. Junius elején a fonálon a földre ereszkedik és a talajtakaróban bebábozza magát.

Kárositása abban nyilvánul, hogy a lombot teljesen lerágja s habár a fa uj lombot fakaszt, évenkénti fellépésével mégis megakasztja a törzs növekedését. Közvetlenül ártalmas az által, hogy a termést teljesen tönkre teheti.

Megtámad sok lombos fát, előszeretettel fölkeresi a tölgy-, bükk-, füz- és gyümölcsfát, különösen a körtét és az almát.

Gyümölcsösökben tett kárositásai gyakoriabbak. Hazánkban ismeretes a nagybocskói, lonkai és körtvélyesi fellépése*) a mult század 80-as éveiben, amikor a gyümölcstermést teljesen elpusztitotta. Erdészeti szempontból felemlitendő a klopadiai és zágrábi fellépése a mult század 90-es éveiben, amikor a makktermést teljesen tönkre tette. Ujabban Németországból tettek jelentést, hogy a csemetekertekben a tölgycsemetéket is megszállta, a szomszédos öreg állományból átvándorolva.**)

Ellenségei az éneklő madarak; azonkivül megfigyelték, hogy fellépése helyén a Calosoma inquisitor L., a Silpha quadripunctata, továbbá a fürkészek és tachineák nagy számban vannak jelen.

A lepke életmódja utmutatást ad arra nézve, hogy miképen védekezzünk ellene. Az éneklő madarak védelme és fészkelésük elősegitése kisebbiti a bajt; a gyümölcsösök környékét tisztán tartsuk fűz és más bokroktól, melyeket a lepke előszeretettel felkeres.

---

*) Vangel Jenő természetrajza.
**) Deutsche Forstzeitung.

Mivel a nőstény csonka szárnyu, tehát csak is a törzsön való mászásra van utalva, enyvgyürük alkalmazása által megmenthetjük a fákat a bajtól. Az enyvgyürüket rajzás előtt, tehát október végével kell felrakni és azokat a télen át, legalább február végéig ragadósan fentartani. Azonkivül sok bábot lehet elpusztitani, ha juniustól szeptemberig, tehát a bebábozás ideje alatt, a törzs körül a földet felásatjuk és erősen ledöngöljük.

Az elősorolt szerekkel és eljárásokkal teljesen lehet megvédeni a gyümölcsösöket a hernyó pusztitásaitól, de ezen módszerek költséges voltuknál fogva alig alkalmazhatók ott, a hol kiterjedt erdőtestről van szó.

Én következőképen védekeztem a baj ellen. Junius elején, amikor a hernyók egy része már fonálon csüngött, sőt egy része már az alomban volt, az almot helyenként rakásokba hordattam össze és azokat kellő vigyázat mellett felgyujtattam, arra lévén figyelemmel, hogy a rakások lassan, sürü füst fejlődése mellett égjenek. A hernyók sürün hullottak alá megmerevedve, vagy teljesen holtan. Lehet, hogy a tömeges hullást az is elősegitette, hogy a hernyók az éhség következtében betegesek voltak, de az eredmény határozott volt, annál is inkább, mivel az összehordott alomban is sok hernyó elpusztult. Ez után a megtámadott helyre sertéseket hajtattam, melyek szintén hozzájárultak a bábok pusztitásához.

Ezen idő óta a baj kimaradt. Megjegyzem még, hogy a tömeges megszálláskor a kis araszoló lepkéhez kis mértékben a nagy araszoló lepke (Hibernia defoliaria L.) is hozzá társult, melynek hosszabb, sárgás-barna hátsávú hernyói könnyen megkülömböztethetők a Cheimatobia zöld hernyóitól. *G. . . . o.*

A világ legnagyobb retorta szenitő telepe Ontario állam Sault Ste Marie városában van és az „Algoma Stell“ társulat birtokát képezi.

A szenitő telep 20, egymás mellett fekvő 14 *m.* hosszu, 1·9 *m.* magas és 2·54 *m.* széles, mindkét végén légmentesen záró ajtóval, azonkivül csövekkel és tüzelővel ellátott aczélbádogretortából áll. A farakodóból minden egyes retortához és a hütőkön keresztül is vágány vezet, melyen alacsony kerekeken mozgó és $7^1/_4$ m^3 fát tartalmazó kocsik közlekednek. Minden retortában 4

kocsi — tehát 21 m^3 fa — számára van hely. A fával megrakott kocsik a retortákba betolatnak, amire azokat légmentesen elzárják. A retorta mindkét végén tüzelnek, az égési termékek a retorta alatt és körül elhelyezett csöveken elillannak.

A lepárlási termékeket a retortákból rézcsöveken a süritőhöz vezetik, a hol a világitó gázok a sürithető gázoktól elkülönittetnek, az előbbieket a gőzkazánokhoz vezetik, ahol elégettetnek, az utóbbiakat pedig nyitott csatornákban a melléktermékek telepéhez vezetik.

A szenités 18—24 órát vesz igénybe, a megszenesült fa az I. számu hütőbe kerül, ahol addig marad, mig uj szénrakomány érkezik, ekkor innen pedig a II. számu hütőbe is, ahol megint 18—24 óráig marad. A 2. számu hütőből a már teljesen kihült szén a vasolvasztóba kerül mindig egy és ugyanazon kocsin. A telepen évenkint 181,000 m^3 fa szenithető meg.

Ezen a telepen csak lombfákat, juhart, bükköt és nyirt szenitenek. A megszenesitendő fát 1·26 *m* hosszban termelik, meglehetősen finom hasábokban. Csak légszáradt fát (15% viztartalommal) szenitenek; a termelt fa megszenités előtt $1^1/_2$ évig a levegőn hever.

3·624 m^3 fából nyernek: 18·9 hl. vagy 470 kgr. faszenet; 3·8 l. metylalkoholt; 19 l. kátrányt; 80 kg. mészacetatot. A mostani árak mellett a fa köbméterje kbl. 10·52 koronával van értékesitve.

Ha a fütésre a külömböző hulladékokat is felbasználják, akkor egy tömörméter fa megszenitéséhez 0·5 m^3 kőszén szükségeltetik. Ennek hőmennyiségéből 25% esik a szenitésre, 35% acetatra és 40% az alkoholra. (Centralblatt für d. g. Forst wesen).

G. . . . o.

Az erdőgazdaság az 1906. évi bécsi VIII-ik nemzetközi kongresszuson. Czimét hivatalosan „Nemzetközi mezőgazdasági kongresszus"-nak irják, de „nemzetközi mező- és erdőgazdasági kongresszus"-t kell olvasnunk. Ez a nagygyülés a jövő 1906. évben fog Bécsben megtartatni és azon az erdőgazdaságnak is jelentékeny szerep fog jutni. Remélhető, hogy a várt eredmény is a mai kor szinvonalának és követelményeinek megfelelő lesz.

Arra is van kilátás, hogy a nagygyülés hivatalos czimének fentemlitett kétfelé osztása, minek érdekében már mi is több

intézménynél és több alkalommal kardoskodtunk, ez alkalommal kifejezésre fog jutni.

A nagygyülés XI szakosztályra terjed ki, melyek a következők:

I. Nemzetgazdaság. II. Mező- és erdőgazdasági tan- és kisérleti ügy. III. Mezőgazdaság és növénytermelés, mezőgazdasági eszközök és gépek, mezőgazdasági üzem. IV. Állattenyésztés és állatgyógyászat. V. Mezőgazdasági müszaki ügyek (lecsapolás, csatornázás, vizügy). VI. Mező- és erdőgazdasági iparágak. VII. Növény- és erdővédelem (növényi betegségek, ezek ellen való védekezés), káros rovarokat pusztitó állatok védelme. VIII. Erdőgazdaság (erdőhasználat, erdőgazdasági müszaki ügyek és vadpatakok szabályozása, erdőrendezés, erdőkezelés és erdőpolitika. IX. Halászat és haltenyésztés. X. Szőlő- és pinczegazdaság. XI. Gyümölcs-, zöldségtermelés és értékesités, kertgazdaság.

Kivánatos volna, ha a mi erdőbirtokosaink s erdőtisztjeink figyelemmel és érdeklődéssel kisérnék ennek az érdekesnek igérkező nagygyülésnek megtartását. *Cserny Gy.*

VÁLTOZÁSOK ÉS KITÜNTETÉSEK AZ ERDÉSZETI SZOLGÁLAT KÖRÉBŐL.

Ő császári és apostoli királyi Felsége folyó évi julius hó 19-én Ischlben kelt legfelső elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy Tavi Gusztáv miniszteri tanácsosi czimmel és jelleggel felruházott főerdőtanácsos saját kérelmére a törvényszerü nyugdijjal ideiglenes nyugalomba helyeztessék.